

Život a dílo svatého Františka Saleského

Úvod

Dne 21. srpna 1967, v den čtyřsetletého výročí narození Františka Saleského, Pavel VI. vydal apoštolský list, v němž vybídl věřící „vřele uctívat doktora lásky a evangelní dobroty.“ Františka charakterizoval slovy: „Jedna z největších postav církve a dějin; patron novinářů a publicistů, učitel spirituality, který' učil dokonalosti všechny stavy, předchůdce druhého vatikánského koncilu, ... jehož ideály jsou dodnes aktuální.“

Třetí nástupce Dona Boska, blahoslavený Filip Rinaldi, o něm prohlásil v roce 1924: „Svatý František Saleský je vzácný vychovatel dokonalosti. Don Bosko po dvou stoletích vtiskl jeho nauku do kongregace, kterou založil pro spásu duší. Dal jí jméno „salesiánská“, aby natrvalo připomínala členům zdroj, z něhož budou muset neustále čerpat.“

Druhý nástupce Dona Boska, don Albera, prohlásil, že výchovné zásady Františka Saleského a Dona Boska jsou totožné. Je to láska, dobrota, rodinný duch, úcta k Bohu, předcházení zlu a následnému trestání.

František Saleský ukázal světu novou duchovní cestu k Bohu, novou spiritualitu. Je praktická, živá, konkrétní, plná dynamismu. Don Bosko s ní dokonale splynul. František Saleský říkal „Mnozí se mě táží na metodu, na prostředky a na tajemství dokonalosti. Odpovídám, že neznám jiné dokonalosti, než milovat Boha z celého srdce a bližního jako sebe. Celé tajemství, jak dospět k tomuto cti, spočívá ve slově „Miluj!“ Jako se naučíš studovat studiem, mluvit mluvením, běhat běháním, pracovat prací, tak se naučíš lásce milováním.“

Kardinál Chigi, pozdější papež Alexandr VII., který v roce 1665 prohlásil Františka Saleského za svatého, řekl: „Přiznávám se, že pokud jsem se o něco zasloužil nebo si osvojil nějakou ctnost, za to vděčím nauce a příkladu velkého ženevského biskupa. Znovu a znovu jsem četl jeho díla, abych si je lépe osvojil, pořídil jsem si z nich velký výtah; který soustavně medituji. Věřte mi, a rovněž si jej vezměte za vzor a za učitele. Jestliže jeho rady se stanou pravidly vašeho jednání, stane se pro vás vznešenou bytostí, před níž, podle slov Seneky, je zapotřebí se uctivě sklánět a jako on jednat. Ujišťuji vás, že nebudete nikdy litovat, pokud se takto zařídíte. Budu rád, že jsem vám dal tuto radu.“

Mladý Don Bosko se snažil při studiu teologie poznat díla světců. Rád studoval Tomáše Akvinského, obdivoval Augustina, ale nejvíce na něj zapůsobilo dílo Františka Saleského. Především to bylo vyzarování celé jeho osobnosti, jeho laskavost, dobrota, vlídnost a vyrovnanost. Když byl vysvěcen na kněze, zvolil si jej za svůj vzor, ochránce a přímluvce na celý život. Po něm pojmenoval i svoje společenství.

Don Boskův životopisec Lemoyne napsal, že Don Bosko znal života spisy Františka Saleského do všech podrobností. Často jej citoval, často se tázal, jak by si v jeho situacích počínal. Od Františka Saleského přijal životní heslo: „Pane, dej mi duše, ostatní si ponechej!“ Když roku 1883 Don Bosko, pět let před svou smrtí, navštívil Paříž, spěchal do kláštera Saint Etienne, vyhledal oltář Panny Marie, před nímž klekával během studií František a měl zde Mi svatou. Do pamětní knihy napsal: „Kněz Jan Bosko, představený zbožné společnosti salesiánské, svěruje svatému Františku Saleskému, jako patronu, všechna svá díla.“

Dětství

František se narodil **21. srpna 1567**, čtyři roky po ukončení tridentského koncilu, který byl velkým začátkem reformy církve. Byl prvorozeným synem šlechtice a diplomata Františka Saleského. **Narodil se na zámku Sales v údolí Savojských hor nedaleko Ženevy.** Měl devět sourozenců. Současníci tvrdili, že byl odmalička

srdečný, kamarádský, velkorysý. Ale žádný anděl v lidském těle. Sám vzpomínal, že jej musel otec trestat. Někdy se vytrestal i sám. Napsal:

„Jednou jsem šel kolem kuchyně. Měl jsem zakázáno do ní vstupovat. Viděl jsem kuchaře, jak právě vyndal z trouby koláče. Šel jsem k němu a jeden jsem si vyprosil. Kuchař mi položil horký koláč do ruky. Strašně pálil, ale mlsnost přemohla bolest. Raději jsem si popálil ruku, než abych slevil ze své umíněnosti.“ V šesti letech začal chodit do nově otevřené školy v La Roche, asi hodinu cesty od zámku. Ochránce a průvodce mu dělal kněz Déage. Učil jej latinu a francouzštinu.

Paříž

V patnácti letech odešel se svým vychovatelem Janem Déagem na pařížskou univerzitu studovat práva: Ve Francii panoval Jindřich III. Na dvoře posledních členů rodu Valois se vedl nevázaný život, který ovlivňoval celé město. Paříž byla dějištěm neustálých skandálů, nepokojů, rozpustilostí a náboženských roztržek. Probudila se zde i obrodná náboženská hnutí. Spisovatel a filozof Montaigne /1533-1592/ napsal tehdy ve Francais Journal, že v Paříži je více horlivých katolíků než v celém Španělsku. Dobří i špatní si zde přišli na své.

František bydlel v hotelu, pilně studoval latinu, řečtinu a rétoriku. Byl nadšeným humanistou. Osvojoval si taje řečnického umění, měl rád literaturu, pravidelně šermoval a jezdil na koni. Navštěvoval i přednášky z teologie.

V té době se vedl spor o takzvanou predestinaci - předurčení, tj. zda je člověk schopen ovlivnit svou spásu vlastním přičiněním. František se dostal do krize: Nepředurčil mě Bůh k zatracení? Bylo mu dvacet. Možná, že prožíval i jiná těžká pokušení. Ani svatí jich nejsou ušetřeni. Celé týdny byl skleslý, smutný, vyčerpaný. Přesto se každých osm dní zpovídal. Když si již nevěděl rady, zašel do kláštera Saint Etienne des Grés a tam před sochou Panny Marie se pomodlil Bernardovu (+1153) modlitbu: Pamatuj láskyplná Panno Maria, že nikdy nebylo slýcháno, abys opustila toho, kdo se s důvěrou obrátil na tebe...

Tato modlitba rázem ukončila období vnitřní rozervanosti. Z kostela vyšel jiný člověk. Horlivě se dále vzdělával a zušlechťoval své srdce. Když se ho tázali, proč tak často chodí ke zpovědi, říkal: „Se svým učitelem a vychovatelem také vedu časté rozhovory. V úsilí o svatost je mým učitelem božský Spasitel. Proto přicházím často i k němu, aby mne učil. Kdybych měl rád její vědu bez svatosti, neměla by pro mne žádný význam.“ Nestudoval bezmyšlenkovitě. Kriticky přijímal vše, co se jim přednášelo. Ve svých poznámkách z přednášek si připisoval k názorům profesorů i svoje připomínky. Nesouhlasil s těmi, kteří kladli na člověka příliš tvrdé a přísné požadavky.

V jeho spisech se setkáváme často s obrazem včely, která poletuje z květu na květ, vybírá jen nejjemnější šťávy a připravuje z nich léčivý med. Tento obraz vystihuje asi nejvhodněji Františkovu charakteristiku. Člověk se může obohatit a poučit všude. Ve volném čase hodně četl: Studoval antické filozofy, církevní otce, staré klasiky a zároveň nejnovější autory. Jeho kniha Kontroverzí svědčí o široké oblasti vědomostí. V roce 1580 vydal Montaigne první dvě knihy Esejů. Obdivoval v nich starověk, spojoval křesťanství s pohanstvím, vznešené snahy s nízkou smyslností, katolicismus se skepticismem. Byl mluvčím své doby, byl moderní, čtený, protože vynikal nad ostatní spisovatele. František ho měl rád, i když jej nazýval „bezbožným učencem“. Obdivoval jeho styl. Přesvědčoval se, že dosavadní náboženská literatura se čte tak málo proto, že je nudná, nedovede oslovit širší okruh čtenářů. **Montaigne to dovedl.** Vyjadřoval se živě, názorně, strhoval formou. Jezuita profesor Ráček říkal, že mladým se líbí jen taková náboženská literatura, kterou dokáže psát v jedné osobě teolog, básník a světec.

Do Padovy

Domů se vrátil po šestiletém pobytu v Paříži. Jeho otec se pravděpodobně obával, aby nebyl ovlivněn jezuitou, kteří bytí na univerzitě populární: Měl strach, aby jeho syna nenasměrovali na kněžství. Padova byla duchovním centrem benátské republiky. Právnická fakulta zde měla tehdy světoznámou pověst. Na každé katedře přednášel jeden profesor domácí a jeden cizinec. Roku 1386 zde byl rektorem zaalpských studentů

Jan Nepomucký. Univerzitu navštěvovalo asi dvacet tisíc studentů. František stačil studovat při právech ještě přednášky z teologie. Oblíbil si Tomáše Akvinského, Bonaventuru, Augustina, Jeronýma, nejraději měl Cypriána. Podobal se pilné včele poletující z květu na květ. Navíc ještě studoval italštinu a španělštinu.

Nebyl jen horlivým studentem. Především chtěl být všestranně ušlechtilým mužem. Dochovalo se několik pravidel, podle nichž se snažil usměrnit svůj život:

- Do ničeho se nebudu pouštět bez přípravy. Kdyby' byla příprava obtížná, zařídím se podle okolností a času tak, abych především vyplnil dobře a svědomitě všechny povinnosti svého stavu.
- Jak se ráno probudím, poděkuji Bohu za nový den a svěřím mu jej do ochrany.
- Denně budu obnovovat předsevzetí, že se-budu varovat zlého.
- Každý den půjdu na mši svatou.
- Jako tělo potřebuje nutně spánek, aby si mohly odpočinout unavené údy, tak i duše potřebuje určitý čas, aby si mohla zdřímnout a osvěžit se v náručí svého Pána. Denně proto zasvětim jistý čas tomuto spásonosnému spánku, aby si duše odpočinula na srdci svého Vykupitele po příkladu milovaného apoštola Jana.
- V blízkosti Pánova srdce plného lásky se budu snažit zapamatovat si především dobrá vnuknutí, přání, city, předsevzetí, rady, které mi poskytla Boží prozřetelnost při rozjímání Božích skutečností:
- S maximálním úsilím se chci utvrzovat v dobru. Rozhodně si umiňuji nikdy neurazit Spasitele.
- Nikoho nebudu podceňovat. Nikdy nedám najevo, že je mi někdo obtížný, protože takové jednání vede člověka k pýše, namyšlenosti a k pohrdání.
- Nikdy neprovedu nic takového, co by bylo v rozporu s pravidly zdvořilosti a slušnosti. Především se vyvaruji kousavých slov a řečí. Nikoho nechci rozčilovat, nikomu se nebudu posmívat. Raději hovořit málo, ale rozumně.
- Důvěrnější budu jen s některými poctivými a čestnými lidmi. Protože je těžké zůstat nezkažený mezi zkaženými a zachovat si pověst čestného člověka mezi lidmi nečestnými, mou zásadou bude: Zadobře se všemi, důvěrně jen s málokterým!
- V jednání budu přirozený; laskavý a každému přístupný. Budu se varovat všeho odpuzujícího, přehnaného, sobeckého, všeho, co budí odpor. Chci být dobrosrdečný bez přetvářky.

Ctnost se tříbí ve zkouškách

V Padově si získal František oblibu pro svou čestnost, laskavost, bezelstnost a dobrosrdečnost. Věděl, co chce a za svými zásadami pevně stál. Jeho kolegové se domnívali, že je tak velký dobrák, že by si nechal raději namlátit nebo že by zbaběle utekl, kdyby ho někdo napadl. Neuvědomili si, že křesťanství není jen tichost a snášení příkoří, ale že vychovává i ke statečnosti a k hrdinství. Když jej kdysi přepadla a obklíčila parta výrostků a pustila se do něj; František vytasil kord a za chvíli bylo kolem něj prázdné. Netušili, že je mistrem v šermu. Jindy mu tři kolegové, předstírali přátelství. Pod záminkou, že do Padovy přijel slavný profesor práva, se kterým by ho rádi seznámili, přivedli ho do domu, kde jej přivítala elegantně oblečená mladá dáma. Nabídla jim pohoštění a přednostně si hleděla nového hosta. Když profesor nepřicházel, studenti se omluvili, že se po něm podívají a Františka nechali s dámou o samotě. Jakmile osaměli, dívka odložila všechnu ostýchavost a začala se dotěrně nabízet mladému šlechtici. Pochopil, že nešlo o profesora. Jakmile se jej pokoušela svádět, plivnul jí do tváře a opustil pokoj. Přitom málem povalil kolegy, kteří vše pozorovali klíčovou dírkou a netušili, že epizoda bude mít tak prudké zakončení. Událost se roznesla po městě a dostala se i k mladé šlechtičně z přední patricijské padovské rodiny. Obdivovala jeho charakter i tělesnou krásu. Právě o takovém protějšku snila. Přála si stát se jeho manželkou. Seznámila se s Františkovým přítelem a nabídla mu velkou odměnu, když sehraje zprostředkovatele. Z odměny nebylo nic. František se ubránil vidinám slávy.

Doktorem práv

Titul doktora obojího práva získal s vyznamenáním ve 24 letech. Otec mu povolil za odměnu cestu po Itálii. František spěchal nejdříve poděkovat Matce Boží do Lorety. Pak se zastavil v centru církve v Římě. Na zpáteční cestě navštívil v Miláně hrob nedávno zemřelého Karla Boromejského (+1584). Ten také nejdříve vystudoval práva, ale celý jeho život patřil duchovní obrodě Božího lidu. Doma dostal místo hlavního advokáta u savojského státního dvora v Chambéry. Otec mu dal panství Villaroget., a slíbil mu, že mu předá veškerý svůj majetek hned, jak se ožení, Františka tehdy provázela a zneklidňoval pocit, že dosavadní život je pouhou improvizací, protože dosud nenašel správný kurs. Čekal a také o to prosil, aby mu nebe pomohlo, nalézt správné řešení. Když byl v Annecy, navštívil biskupa Graniera, který byl přítelem jejich rodiny. Měl kolem sebe právě shromážděné kněze a ověřoval jejich teologickou úroveň. František se zúčastnil zkoušky a všechny přítomné oslnil svými vědomostmi. Biskup mu nabídl kněžské svěcení. František spatřoval v nabídce Božího přání. Bohužel se lekal otce. Přátelé se mu snažili pomoci. Otec po dvou letech ustoupil a František byl 18. prosince 1593 vysvěcen na kněze. Měl 26 roků. Protestantismus slavil v té době největší triumfy. Roku 1605 psal Františce Chantalové: „V den svého svěcení jsem učinil Bohu velkou a rozhodnou přísahu, že budu hledat jen duše a jestliže bude třeba, že za ně i zemřu. Když na to pomyslím, jsem celý rozrušen.“

Pastýř hledá stáda

Za pole působnosti mu byl svěřen kraj Chablais, patřící savojské dynastii. Církvi byl odcizen již šedesát let. František tu působil sedm let. Na cestu si vzal breviář, Písmo svaté a Kontroverze kardinála Bellarmina.

Annecy opustil 9. září 1594. Střediskem jeho pastorece se stal Thonon. Bylo v něm sedm katolických rodin. Představu o jeho působení si můžeme udělat z jeho dopisu příteli Favreovi, předsedovi senátu: „... Lidé a především vlivné osoby v Thonon se domluvili, že nikdo se nesmí zúčastnit katolických kázání. Chtěli nám vzít sebemenší naději na dosažení nějakého úspěchu, aby nás odtud dostali co nejdříve pryč. Nepodařilo se jim to. Dokud nás chrání víra, mírová smlouva a moc vévody a biskupa, jsme silně rozhodnuti pracovat bez ustání v našem poslání. Rád bych slavil v Thonon co nejdříve mši svatou, abych všem dokázal, že jejich počínání nijak neoslabují, nýbrž tím více otužují naši mysl a odvahu.“ Zpočátku se nedostavovaly žádné výsledky. Denně navštěvoval se svým průvodcem sedm věrných katolických rodin. Za každého počasí. Každého člověka, kterého potkal, pozdravil, na každého se mile usmál. Lidé se báli pronásledování a odmítali poskytnout Františkovi nocleh a pohoštění. Měli mnoho předsudků proti církvi a proti papeži.

František věděl, že Krista může těmto lidem zvěstovat jen svědectvím svého života. Jednoho večera jej zastihl silný liják. Nikdo mu neotevřel. Přechal celou noc v seniku za vsí. Jindy jej zastihla noc daleko od Thonon. Mrzlo. Opět mu nikdo neotevřel. Aby nespádl mezi vlky, kteří na něj číhali pod stromem, přivázal se k větvím. Ráno byl tak zkrhlý, že se nedokázal sám rozvázat. Vesničané ho našli skoro zmrzlého. Přenesli ho do nejbližšího domu a poskytli mu první pomoc. Zastyděli se za svou bezcitnost. Láska je odzbrojila. Nejčastěji přespával ve zříceninách chrámů a klášterů zničených Kalvíny. Přesvědčoval se, jak smutný je kraj opuštěný Bohem: Když lidé poznávali jeho dobrotu, odvažovali se s ním hovořit o náboženství.

Obdivovali jeho ušlechtilost

Velkou událostí pro kraj byla konverze vůdce chablaiských Kalvínů, šlechtice Petra Fourniera z Auly. Druhým významným konvertitou byl advokát Poncet. Jejich návrat do církve přivedl i další. Dne 25. června 1595 napsal Petru Kanisiovi: „Za devět měsíců jsem získal s milostí Boží osm duší na víru v Ježíše Krista...“ Dne 18. září téhož roku se obrátil na shromážděné Kalvíny slovy: „Zapřísahám vás při vaší věčné spáse a při krvi božského Vykupitele, abyste přišli a vyslechli důkazy o pravosti katolické víry, aby se o vás nemuselo říkat: odsoudili ji, aniž ji poznali.“

Na svých kázáních v thononském kostele měl po roce svého působení tři až sedm posluchačů. Promlouval k nim se stejnou pohodou a láskou, jako kdyby byl kostel plný. Rád přijal pozvání k veřejné diskusi s představitelem Kalvínů La Fayem v Ženevě. La Faye byl nástupcem Theodora Bezy. Představený Kalvínů si

byl naprosto jistý svou převahou. Předpokládal, že se František vůbec nedostaví. Byl překvapen, když ho viděl přicházet a byl překvapen ještě více, když František vyvrátil všechny jeho námitky. Neovládl se a zasypal Františka spoustou nadávek, nazval ho čarodějem, falešným prorokem, svůdcem. Pak se ztratil. František probudil toho dne u přítomných zájem o studium církevních otců. Přesvědčoval přítomné, že vedle Písma doplňuje zjevení i tradice, církevní sněmy, autorita Kristova náměstka, zázraky a rozum. .

Dne 1. dubna 1597 měl František možnost hovořit s hlavou Kalvínů, se 77-letým Theodorem Bezou (1519-1605). Tento muž nebyl zvyklý po celý život někoho respektovat. Měl velkou úroveň a úctu u svých souvěrců. Na konci druhého rozhovoru si vzdychl a prohlásil: „Jestliže nejsem na správné cestě, denně budu prosit Pána Boha, aby mne na ni přivedl pro své velké milosrdenství.“ Doprovodil Františka až ke vchodu, srdečně mu stisknul ruku a opět opakoval vyslovenou větu. Jednou stoupal s věrným Rollandem, který ho přišel navštívit, k hradní pevnosti Albinges. Náhle proti nim vyběhli dva útočníci s vytasenými meči. František jim šel s usměvavou tváří naproti a bratrsky je oslovil. Jeho kouzlo osobnosti a jeho milá slova přesvědčila nešťastníky o jeho bezelstnosti a dobrotě. Nakonec se mu omluvili. Františkovi přicházeli pomáhat další kněží. Když po sedmi letech opouštěl kraj Chablais, byla zde většina věřících rodin. V aktech svatořečení a v breviáři se uvádí 72 000. Každý byl získán osobním stykem nebo korespondencí.

V dopise baronce Chantalové napsal: „Bůh byl ke mně tak dobrý, že mi dopřál dočkat se v Chablais toho, že místo počátečních asi sto katolíků, zbylo nakonec jen asi sto Kalvínů.“ Tuto změnu musel draze vykoupit. Několikrát ho chtěli zabít. Často měl ruce a nohy tak rozpraskané, že z nich tekla krev a na sněhu zůstávala za ním krvavá stopa.

Historik Karel August de Sales napsal, že jednou, když František došel k útulku mnichů ve Velkém svatém Bernardu (2469 m), podobal se více soše než živému člověku. Jeho kůň jej sotva nesl.

Biskupem

Chablais se vrátil do církve. František úspěšně splnil své poslání a vrátil se ke svému biskupovi. Ženevský biskup Granier, který nikdy nesídlil v Ženevě, byl již starý. Potřeboval pomocníka. Požádal Svatého otce, aby mu dal Františka. Dostal pozvání z Říma. V lednu **1599 ho přijal papež Klement VIII.** Po audienci byl vyzván, aby se podrobil zkoušce. V přítomnosti papeže ho zkoušelo osm kardinálů a dvacet biskupů bylo přísedících. Ve zkušební komisi byli význačné osobnosti, kupříkladu kardinál Borromeo, známý z Manzoniho Snoubenců, vynikající historik kardinál Baronius, kardinál Borghese, budoucí Pavel V. a kardinál Bellarmin, pozdější učitel církve. Při zkoušce si získal přízeň všech. Velmi dobře zodpověděl 35 otázek. V březnu opustil Řím a vrátil se do své misie. Zajišťoval pokračování své práce, organizoval duchovní službu.

V lednu 1602 byl volán do Paříže jako zprostředkovatel ve sporu o území mezi Savojskem a Francií. Když se po deseti měsících vracel z Paříže, cestou se dozvěděl o smrti svého biskupa. Klaudius Granier byl vzorný pastýř diecéze. Po jeho smrti se našlo v jeho pokoji pouze šest haléřových mincí. František se stal jeho nástupcem. Ani on se nikdy neusídlil v Ženevě. Dne 8. prosince 1602 byl vysvěcen na biskupa v tichém farním kostele v Thorense. Za týden přišel do Annecy. Město tehdy mělo přes čtyři tisíce obyvatel, bylo centrem ženevského vévodství. Diecéze měla přes 600 farností, 60 klášterů a 15 výchovných ústavů.

Hned se dal do díla. Těm, kteří mu radili, aby se mírnil v činnosti, odpovídal: „Cožpak nás naše poslání nezavazuje být světlem světa? Nesmíme litovat toho, jestliže se rozsvícená svíce stravuje.“ Jindy odpovídal: „Co chcete? Bůh mi dal srdce, které nedokáže nikoho odmítnout.“ Rezidence v Annecy byla chudá. Biskup František byl rovněž bez prostředků, ale každého přijal s co největší okázalostí. Říkal: „Štědrost šetří na sobě, ne na chudých.“

Nevyhýbal se jinověrcům. Kardinál Duperron o něm prohlásil: „Bůh dal ženevskému biskupovi klíč od lidských srdcí. Jestliže si nevíte rady s nějakým jinověrcem, pošlete ho za Františkem.“ Francouzský král Jindřich IV. nabídl Františkovi bohatší biskupství. František uctivě odmítl nabídku slovy, že biskupství se

nemá hodnotit podle výše příjmů, ale podle množství práce a duší. A z tohoto hlediska se jeho diecézi hned tak nějaká nevyrovná. Jindřich IV. pak řekl, že se mu nikdy nedostalo odmítnutí tak milého a jemného.

Dne 30. ledna 1606 napsal baronce Chantaloyé: „Záležitosti mé diecéze nejsou klidnou vodou, ale dravými proudy.“

Když se modlival v breviáři žalm 137: „U babylónských řek, tam jsme sedali a plakali, když jsme vzpomínali na Sión...“, vzpomínal na Ženevu, srdce své diecéze, v níž se nesměl ukázat a hlásat zvěst o spáse. Pokaždé zesmutněl.

Dám vám dobré kněze

Neúnavně navštěvoval farnosti a chudé samoty své diecéze. Kázal, učil děti, zpovídal, besedoval s lidmi a společně řešil jejich problémy. Přesvědčil se, že v jeho kraji nastane obroda teprve tehdy, až mu zajistí dobré kněze. Pro výchovu kněží neměl k dispozici ani jeden seminář. Pokusy o větší náboženskou úroveň byly zatím bez- . výsledné.

Roku 1603 svolal všechny kněze na diecézní synodu, aby se navzájem lépe poznali a mohli účinněji spolupracovat. Přál si vytvořit z kněží i pastorační společenství. Setkání se vydařilo. Většina si přála setkávat se každý rok. Během dvaceti let se mu podařilo svolat kněze dohromady třináctkrát. **František nemohl najít vhodné vychovatele kněží.** Bohužel neměl ani kandidáty na kněžství. Neúnavně hledal nová povolání. Osobně každého hochu přijímal a zkoušel, stával se jejich zpovědníkem a duchovním vůdcem. Ode všech vyžadoval zbožnost a vědomosti. Říkal: „Dobří kněží jsou stejně potřební jako dobří biskupové. Marně biskupové usilují o spásu duší, jestliže je nepodporují zbožní, pracovití a vzdělaní kněží. Lidé půjdou snadno po cestě ctností, jestliže je povedou zbožní a vzdělaní kněží.“

Byl neúprosný k těm, kteří se věnovali všemu možnému, jen ne svým povinnostem a svému sebevzdělání. Na jedné kněžské konferenci prohlásil: „Musím otevřeně říci, že nevědomost je u kněze horší než hřích, - protože kněz bez vědomostí ničí sám sebe a degraduje a zneuctívá duchovní stav. Proto vás, bratři, prosím, dejte se do studia, protože věda je pro kněze osmou svátostí. Nízká úroveň kněží způsobila církvi velké škody.“ „Jediný prostředek k získání dobrého a početného kléru je dobrá výchova a kázeň.“ Roku 1605 až 1606 vizitoval diecézi. Denně navštěvoval dvě až tři farnosti. Shromažďoval věřící, povzbuzoval je, učil, usmířoval, rovnal spory, zpovídal. Nevynechal ani horské samoty pod Mont Blankem.

Působil i mimo vlastní diecézi. Kázal v Dijonu, v Chambéry, v Grenoblu, v Paříži. Roku 1613 putoval přes Mont Cenis (2098 m) a přes Velký svatý Bernard (2469 m) do Turína a do Milána ke hrobu svatého Karla Boromejského. I dnes by byl jistě vítaným a váženým členem nejnáročnějšího turistického oddílu. Ráno byl vždy prvý na nohou a dával se do práce. Jednou nemohl stačit svým průvodcům a oni mu utekli. Pak se v nich hnulo svědomí, vrátili se a vyčítali biskupovi, proč nešel rychleji. František se pokorně omluvil svému sluhovi: „Pane Rolande, nehněvejte se. Dělán, co mohu, ale nejde to.“ Vícekrát mohl být kardinálem, ale on byl přesvědčen, že je nejpotřebnější v chudém a nábožensky znepráteném Savojsku.

Řím věděl o jeho lidských kvalitách i o jeho právnických schopnostech. Proto jej často pověřoval urovnáváním sporů mezi církví a státem, mezi diecézními a řeholními představenými. Řídil se heslem: spravedlnost a láska. Říkal: „Aby si člověk zachoval životní elán, musí mít před sebou více práce, než je schopen zvládnout. Měli bychom si počínat tak, jako bychom měli ještě velice dlouho žít, ale pracovat bychom měli tak, jako bychom měli zítra zemřít.“

Žít a vyzářovat život

Jestliže je František Saleský ještě dnes po čtyřech stoletích uctíván ve světě, pak jistě ne proto, že měl modrou krev, ani proto, že založil řád Dcer Navštívení. Velký je proto, že vyzářoval ve vysokém stupni Kristovu ušlechtilost, dobrotu a ukázal novou cestu k Bohu. Jeho duchovní cesta neztratila léty nic na své aktuálnosti. Dosud inspiruje.

Když doprovázel od listopadu 1618 do září 1619 do Paříže savojského vévodu a pomáhal mu urovnat poměry mezi Savojskem a Francií, projevil o Františka Saleského velký zájem nejen královský dvůr. Denně kázal. Žádný kostel nebyl pro něj dost veliký. Mluvil jednoduše a prostě, ale každého dokázal oslovit. Za deset měsíců zde pronesl čtyři sta kázání. Uzavřel přátelství s apoštolem pařížské chudiny Vincencem z Pauly (1581 - 1660). Doporučil jeho péči nově zřízený klášter sester Navštívení. Vincenc o něm prohlásil: „Můj Bože, jak musíš být dobrý, když už ve Františku Saleském, tvém tvorů, je tolik přívětivosti a dobroty!“

Pařížský kardinál Retz mu nabídl biskupství s nástupnickým právem. Pohotově odmítl: „Mou vinicí je Ženeva. Kdybych ji opustil, ohrozil bych spásu své duše.“ Jeho vrstevníci o něm „říkali: „Byl jedním z nejkrásnějších mužů své doby. Jeho vystupování bylo sympatické. Všechny si získával kouzlem své osobnosti. Snad nikdo se tak dobře neposlouchal. Svým jednáním nikoho nenudil. Byl neobyčejně pozorný, ke každému zdvořilý a uctívá.“

„Tváře měl čerstvé a červené jako jahody, pohled vždy přátelský. Podle tehdejšího zvyku nosil bradku jako mnozí kněží a biskupové. Na každého dovedl zapůsobit svým jednáním. Byl společenský a dobře věděl, že laskavost, veselost a nenáročnost si dovedou získat každého.“ Bližní dovedl snášet do krajnosti. Říkal: „Nejlepší jsou ti, kteří nejlépe snášejí nedostatky druhých.“ Nepřál si, aby se s ním hovořilo s odkrytou hlavou. Když si sednul, vyzval zároveň i druhé, aby si šedli. Obyčejným lidem dovedl věnovat celé hodiny. Když mu radili, aby s nimi neztrácel čas, odpovídal: „Malá gesta mohou dostat veliké rozměry, jestliže je konáme z lásky k Bohu. Bůh neodměňuje naše služby podle toho, jak jsou vynikající, nýbrž podle sty lásky, s jakou je konáme.“

Dovedl poslechnout sluhu, měl čas i pro poslední uklízečku, řešil spory, dětem dělníků býval často za kmotra. Navštěvovat chudé, věděl, co potřebují nemocní. Říkal: „Podřídít se představenému je spíše gesto spravedlnosti než pokory. Podřídít se sobě rovnému je přátelství, zdvořilost nebo slušnost. Ale skutečným gestem pokory je, jestliže se dovedeme podřídít svému podřízenému.“ Nestěžoval si ani na přepracovanost, ani na málo práce, ani na zdraví, ani na nemoc. Stejně se tvářil, když mu tleskali nebo byli k němu nepřátelští. Za nejlepší ozdobu křesťana považoval pravdivost; otevřenost a upřímnost. Neměl rád přehnanou zdvořilost; prázdné fráze, lstivost, přetvářku, Lichocení, podlézavost, uzavřenost, dvojí tvář.

Velice rád měl své přátele. Měl jich mnoho. Měl radost, když udělal radost druhému. Nad nevděkem se netrápil. Nejvíce se obával, aby neurazil Boha a nezarmoutil své přátele. Někdy na něj čekalo dvacet nebo třicet návštěv. Všeho nechal a poslouchal každého tak dlouho, dokud ho neuspokojil: Nedal znát, že je unaven. Když jednou přijímal návštěvy od rána až do dvou hodin, tehdy prohlásil: „Déle už nejsem schopen pokračovat.“ A opustil návštěvníky.

Starý vychovatel Jan Déage měl dovoleno napomínat jej stejně, jako když byl malým chlapcem. Jednou jej káral: „Ten nával žen je nedůstojný biskupa. Obávám se, že zlé jazyky pokazí vaše dobré jméno.“ Biskup odpověděl: „Bůh, který je láska, svěřil mi svět lásky. Jsem tu pro - všechny, především pro nemocné a slabé. Spasitel ví, že hledám jen jeho lásku a nedovolí mi padnout, dokud se ho budu držet. V jeho ruce se stane slabá třtina chrámovým pilířem.“

Jindy si zase stěžovaly ženy, že jim věnuje málo pozornosti. František se ohradil: „Myslíte, že je to málo, když každému dovolím zcela se vypovídat? Větší potíže mi působí poslouchání než mluvení. Vypravěče přece nejvíce potěší, když najde trpělivého posluchače.“

Každého se naučil vyslechnout bez přerušování, i když šlo o bezvýznamné záležitosti. Neznervózoval se nad tím, že ztrácel drahocenný čas. I vlastní sluhové mu zazlivali, že ztrácí čas s bezvýznamnými lidmi z města. Málo času má jen ten, kdo má málo lásky.

Jeho štědrost k chudým neznala hranic. Jednou, když za ním přišel chudák v hadrech, František nařídil sluhovi, aby mu přinesl jeho prádlo. Sluha poslechl, ale chudák nebyl s darem spokojen.

- Excellence, podívejte se, co mi dal. Biskup se obrátil na sluhu:

- Proč jsi mu nenabídnou něco lepšího?

- Ani vy byste nenašel nic jiného. Ze všeho, co máte v prádelníku, je toto nejméně obnošené.

- Bohužel, vidíte, že nemám nic lepšího. Buďte tak dobrý a spokojte se s tím.

Pocestní věděli, že v-jeho rezidenci se najde vždy místočko na přespání. Nejednomu chlapci zaplatil studia, nejedné dívce obstaral věno. Pomoci dovedl i povalečům a lehkomyšlným dívkám. Říkal: „Lidská bída je veliká. Musíme mít soucit i s těmito lidmi. Nikdy nesmíme ztratit, jejich námitky, ale stručně à jednoduše vysvětlil stanovisko církve.

O Donu Boskovi napsal Lemoyne totéž: „Při diskuzích se lidé jiného přesvědčení vždy nezachovali zdvořile, ale on s nimi nikdy nejednal jinak než mírně. Mírnost považoval za velmi potřebnou ctnost, zvláště pokud šlo o odpůrce. Když zpozorovali, že nad nimi má vrch, přestávali mít zájem o pravdu a snažili se ji porazit. Hádky zavírají srdce. Vlídlost je otevírá.“

František získal většinu bludařů mírností, ne učeností. Drtící argumentace bez mírnosti nikdy nikoho neobrátila. Říkal: „Kdo získal srdce člověka, získal celého člověka. Lidé se 'získají' spíše láskou než přísností. Srdečné a mírné upozornění otce působí na polepšení dítěte více než výbuchy hněvu a zlosti.“ Více konvertitů získal dobrotou než teologickými diskuzemi. Věděl, že nejpádnější argumenty bez dobroty nikoho nezískají. Při vedení duší více oceňoval niternost a upřímnost než vnější afektovanost. Jedna bohatá dáma se svěřila jeho vedení. Začala konat dobré skutky a usilovat o zbožnost. Přitom se nadále přepychově oblékala a jezdila v luxusním voze a navštěvovala vybranou společnost. Dovolil jí to, protože tím si sledovala dobrý cíl: Chtěla se líbit manželovi. Mnozí mu to zazlívali a vyčítali mu, že jí dovolil nosit i náušnice. Odpověděl: „Promiňte, nevšiml jsem si toho. Ve zповědnicí má vždy hlavu zahalenou. Ale vzpomínám si, že Rebeka nepřestala být méně zbožná; když jí Eleazar na Izákův příkaz dal náušnice.“

Namítali mu dále, proč nosí zlatý kříž s diamanty. Viděli v tom zřejmou marnivost. On odpověděl: „Kéž by bylo v mých silách ozdobit všechny kříže diamanty'. Myslíte, že je možno tyto drahokamy použít vhodněji, než když zdobí kříže?“ Dámě, která měla pochybnosti, zda je vhodné používat parfémy, napsal: „I když jsem přítelem jednoduchosti, ponechávám nůž, kterým se mají ořezávat zbytečné výhonky, v ruce Božích. Nejdříve jsem se domníval, že vám poradím, abyste se jich zřekla. Ale pak jsem od toho upustil.“

Své zásady nikomu nevnucoval. Každému chtěl jen pomoci být více sám sebou,. objevit a rozvinout osobní hodnoty, vlastní povahu s přednostmi a nedostatky, aby co nejlépe splnili své poslání. Byl autoritou osvobozující, která hledala pro každou duši nejvhodnější prostředky. Neznal fráze pro určité situace. Ve Filotei napsal: „Bůh rozkázal při stvoření stromům, aby nesly ovoce, každý podle svého druhu. Totéž očekává od nás, kteří jsme živými stromy církve. Každý máme přinášet plody zbožnosti podle vlastních schopností v rámci svého povolání.“

Tajemství lidských setkání

Roku 1604 pozval arcibiskup André Frémyot s městskou radou Františka do Dijonu, aby postními kázáními disponoval obyvatelstvo na slavení velikonoc. Při kázáních jej sledovala se zvláštní pozorností z první řady dáma v černém oblečení. Tázal se na ni arcibiskupa. Dozvěděl se, že je to jeho sestra Jana Františka Frémyotová de Chantal (1572-1641). Seznámili se při obědě v domě jejich otce, který byl prezidentem soudního dvora. Měla 32 roků. Její manžel, baron de Chantal, zahynul tragicky před třemi roky při lovu. Její manželství s baronem bylo šťastné. Trvalo osm roků. Měla šest dětí. Dvě již zemřely a nejmladší dcerce bylo při manželově smrti čtrnáct dnů. Se ztrátou manžela se dosud nevyrovnala. Byla nešťastná a nevěděla, jak zařadit život dál.

František se jí otázel, zda se hodlá znovu provdat. - Ne! odpověděla.

- Pak nechápu, proč nosíte tak vzácné šperky.

Bez rozmýšlení je okamžitě všechny sundala a položila je před Františka na stůl.

V tu chvíli si uvědomil, že má před sebou ženu činu. Henri Brémond ve svých dějinách náboženského cítění (*Histoire littéraire du sentiment religieux jusq á nos jours*, Paris 1901) ji charakterizuje následovně:

„Mladá vdova se světle hnědými vlasy, velice živá i hluboká, byla - alespoň se tak domnívám - pro Františka tajemstvím. Tento Savojan viděl již hezký počet opravdových Francouzek v Paříži, v Dijonu, ale žádná jej tolik neudivila jako tato. Žertovná i vážná, přístupná i odměřená, smělá i plachá, prostá, plná upřímnosti, ojediněle elegantní, neměla naprosto nic ze zbožnosti běžných žen. Požádala ho o vedení. Současně vábila i zastrášovala. Její čelo i oči vyzařovaly smysl pro hrdinství.“

Před komisi Františkova beatifikačního procesu v roce 1627 prohlásila:

„Od chvíle, co jsem ho poznala, bylo to při postních kázáních v Dijonu roku 1604, obdivovala jsem ho jako zázrak, mé srdce ho nazývalo svatým. Měla jsem ho v takové úctě, že jsem jeho listy otevírala, četla na kole-
nou, zbožně jsem je líbala a vše, co mi říkal, jsem přijímala jako poselství Ducha svatého.“ E. Bougaud o ní řekl, že patřila do skupiny silných a ohnivých světců jako Pavel, Dominik, Ignác, Terezie. Její povaha byla zcela odlišná od Františkovy. On patřil do příbuzenství se svatým Janem, Ambrožem, Františkem z Assisi a Bonaventurou. „František se vyjadřoval pomocí obrazů a přirovnání, Jana Františka Chantalová psala stručně, bez příkras, ale živě, ohnivě, naženu s překvapující mužností.“

Při prvním setkání František nedal baronce Chantalové žádnou konkrétní radu. Znovu se s ním setkala za půl roku. Otevřela mu duši celoživotní zpovědí. Druhý den po mši svaté složila slib čistoty. František jí dal následující rady: „Jakmile ráno otevřete oči, hned se zasvěťte Pánu Bohu nějakým zbožným povzdechem. Den začínejte ,rozjímáním a mší svatou. Pokuste se konat tato cvičení zbožně a zároveň s velkou svobodou. Při svatém přijímání si živě představujte, že Spasitel přebývá ve vašem srdci. Snažte se zaslechnout jeho přání a ujistěte ho věrností. I přes den myslte často na Boha. Pokud něco z mých rad nesplníte, nijak se tím nezneklidňujte.“ V prvním dopise jí napsal: „Je zapotřebí všechno konat z lásky a ochotně, nic z přinucení. Mějme rádi poslušnost, ale nestrachujme se, že neposlechneme. Nechci vám brát svobodu ducha. Jakmile vám bude rozum a láska radit, abyste zanechala svých cvičení, považujte to za zvláštní druh příkazu.“ Od té doby, co se svěřila Františkovu vedení, vše se na jejím panství změnilo. Služebnictvo ji nemohlo poznat. Starala se o nemocné, navštěvovala chudé, zajímala se o jejich potřeby jako matka. Radila se s Františkem, zda by neměla vstoupit ke karmelitkám. Vyžádal si čas na rozmyšlenou. Definitivní odpověď jí dal za tři roky.

Jela za ním 30. května 1607. „Biskup mě nechal po několik dní vyprávět. Řekla jsem mu vše, co jsem skrývala ve své duši. Bylo to v době svatodušních svátků. František zatím nedal najevo své mínění. Pouze mě vybízel k modlitbě a abych se zcela svěřila Boží vůli. Na pondělí svatodušní mi řekl s vážnou tváří, že rozhodl mou záležitostí. Ujistila jsem ho, že poslechnu. Řekl mi:

- Stanete se sestrou svaté Kláry.
- Excellence, jsem připravena.
- Ne. Pro tuto cestu nejste dosti silná.
- Vstoupíte k Milosrdným sestrám.
- Podřídím se vašemu rozhodnutí.
- Ne. Nejlepší bude, když vstoupíte ke karmelitkám.
- Excellence, ve všem vás poslechnu.
- Bohužel, ani to není Boží vůle.

Určil vás k tomu, abyste založila nové zasvěcené společenství, v němž bude nejpřednějším posláním milosrdná láska a pokoj Ježíše Krista. Toto společenství bude navštěvovat nemocné, chudé a staré. Bude to řád Navštívení Panny Marie.“ Měl to být činný život Marty spojený s životem poslouchající Marie.

Barončino rozhodnutí narazilo na silný odpor aristokratického příbuzenstva, především u otce prezidenta a bratra arcibiskupa. Tři roky urovnávala rodinné záležitosti. Zajistila budoucnost dětí. Nejmladší dceru vzala sebou.

V červnu roku 1610 se odstěhovala ještě s jednou dámou do chudého domku nedaleko Annecy. Dlouho tu nepobyla. Zakládání domů nového společenství ji nutilo vzdát se biskupovy blízkosti. Kontakt s ním udržovala korespondencí a občasnými setkáními v přibývajících domech.

V listopadu 1622 se s Františkem setkala v Lyonu po více jak tříletém odloučení. Netušila, že se setkávají naposledy.

Máme pro sebe několik hodin. Kdo si vezme první slovo?

- Když, otče, dovolíte, začnu já. Toužím vám otevřít své srdce.

Odpověděl jí s úsměvem:

- Má matko! Ještě stále máte naléhavá přání? Stále tolik vlastní vůle? Domnívat jsem se, že již budete jako anděl, až vás uvidím. O sobě budeme hovořit až v Annecy. Nyní dořešme záležitosti naší kongregace. Velice ji miluji, protože Bůh je v ní velice milován.

Neřekla ani slova, schovala poznámky, do nichž zapisovala záležitosti svého svědomí a zajímala se jen o to, co souviselo s jejich kongregací. Druhého dne opustila Lyon a odjela do Annecy. František za 14 dní zemřel v Lyonu v domě Dcer Navštívení. Když dostala zprávu o jeho smrti, nemohla tomu uvěřit. Svého duchovního otce proslavila nejvíce tím, že zasvěcenému společenství vtiskla jeho ducha a postarala se o jeho rozšíření. Když 13. prosince 1641 zemřela, řád Navštívení měl 86 klášterů. František učinil z této ženy svým vedením velkou postavu a světici. Nic nechtěl pro sebe. Hledal vždy jen její dobro a blaho. Respektoval kvality ženy, její odlišnost od muže. Duchovně vedl mnoho žen, ale žádná nebyla jeho služkou nebo-kamarádkou. Byl přesvědčen, že ženy dovedou splnit ve společnosti i velice náročná poslání bez podpírání mužů. Dovedl vést ženy k samostatnému uplatňování ideálu. Stejný pohled na ženu převzal i Don Bosko. Nevyhledával jejich osobní službu, ale všude pro ně prosazoval prostor k rozvinutí specificky ženských hodnot.

Poslední cesta

Psal se rok 1622. Františkovi otékaly nohy, cestoval s velkými potížemi, necítil se dobře. Přesto poslechl papeže a šel předsedat do Itálie všeobecné kapitule jedné řehole. Jakmile byl zvolen generál řádu, vrátil se přes Alpy do Annecy. Odtud jej volal vévoda do Avignonu ke schůzce s králem Ludvíkem XIII. Dne 6. listopadu napsal poslední vůli: Dne 8. listopadu se rozloučil se svými přáteli a dal se na cestu. Zastavil se cestou v klášteře sester Navštívení v Belley. Když jej ujistily, že se modlí za jeho uzdravení, odpověděl: „Nedělejte to. Dobře víte, jak jsem unavený a sešlý nemocí. Sotva stojím na nohou. Byl bych vám jen přítěží. Máte svá pravidla. Vše najdete v nich. Svou naději neskládejte ve smrtelné lidi, ale v živého Boha!“

Sestry ho prosily, aby jim napsal na papír, co od nich především žádá. Vzal pero a napsal slovo: **POKORA**.

Na zpáteční cestě z Avignonu se zastavil u sester Navštívení v Lyonu. Dne 28. prosince 1622 zde zemřel. Jeho poslední slova byla: „Pane, zůstaň se mnou, vidíš, že nastává večer.“ Pohřben byl v bazilice v Annecy. Papež Alexandr VII. jej prohlásil dne 19. dubna 1665 za svatého. Pius IX. jej prohlásil dne 19. července 1877 za učitele církve. Druhý vatikánský koncil doporučil styl jeho duchovního života. Jeho ducha si nejvěrněji osvojili tři velké osobnosti: svatý Vincenc z Pauly, svatý Don Bosko a papež Jan XXIII.

Pero a srdce

V turínské bazilice Panny Marie Pomocnice je zasvěcena jedna kaple Františku Saleskému. Na veliké fresce vidíme Františka v tiskárně, jak koriguje kartáčový otisk. Pod freskou je nápis: František Saleský byl vyvolen za patrona tiskařského umění proto, že zřídil tiskárnu, v níž tiskl dobré knihy a tím prohluboval a hájil katolickou víru. Umělec zde předstihl skutečnost, protože teprve Pius XI. a Pius XII. vyhlásili Františka za patrona spisovatelů a Dona Boska za patrona vychovatelů a knihkupců. Jan Pavel II. pak ještě prohlásil Dona

Boska za přítele, otce a učitele mládeže celého světa. František poznal při denních setkáních s Kalvíny, že jsou ovlivňováni spoustou štvavých tiskovin. V Ženevě je tisklo několik tiskáren. Došel k závěru, že posluchači slova Božího mohou být zároveň i jeho čtenáři. Kam nemohl osobně, tam poslal tisk. Na nejběžnější námitky odpovídal formou dopisů. Rozdával je, rozesílal, vylepoval na viditelných místech.

Roku 1672, padesát roků po jeho smrti, vyšly knižně pod názvem Kontroverze jeho odpovědi na námitky. Dílo mělo asi tisíc stran. Vysoce je ocenil první vatikánský koncil. Papežská komise prohlásila při procesu blahorečení, že ani svatý Atanáš, ani svatý Augustin nebránili horlivěji víru. Kontroverze vysvětlují vznik reformace, známky pravé víry, cesty k víře, svátosti atd. Stylově bylo dílo tak dobré a živé, že zajistilo Františkovi místo mezi velkými francouzskými spisovateli. Dílo napsal po večerech, když se vrátil z apoštolských cest. Literárně činný nepřestával být ani při sebevětším návalu práce. Psal francouzsky. Každou myšlenku se snažil vyjádřit krásnou formou. Nesnášel filozofující a abstraktní dialogy. V textech neužíval latinské a řecké termíny. Jeho vzory byli Pierre de Ronsard (1524-1585) a Michel Montaigne (1533-1592).

Strowski prohlásil o jeho stylu: „Když studuji spisovatele; o nichž se říká, že jsou mistry dobrého stylu, nenalézám většího mistra ve vyjadřování myšlenek nad Františka Saleského. Podobá se brusičům drahokamů, kteří se snaží dát beztvare hmotě maximální krásu a třpyt. Vnější forma i myšlenkový obsah u něj září jako smaragd.“

Nejvíce jej proslavila kniha: Introduction á la vie dévöte - Návod, jak zbožně žít. (V posledním českém vydání byla nazvána „Úvod do zbožného života“ a vydalo ji nakladatelství Zvon.) Jde vlastně o sbírku dopisů. Jeho příbuzná Louise de Charmoisy chtěla žít spokojeně a dobře, ale měla mnoho problémů. František ji soustavně vedl korespondencí. Ona se radami řídila a její život se stal opravdu radostný. S korespondencí se svěřila svému příteli. Ten požádal Františka, aby tuto korespondenci upravil pro knižní vydání. Roku 1608 vznikla Filotea, jedna z nejčtenějších knih po Následování Krista od Tomáši Kempenského. Kniha se stala jakýmsi katechismem duchovního života.

V první kapitole čteme, že lidé si budují vztah k Bohu podle vlastních zálib. Kdo se rád postí, domnívá se, že má duchovní úroveň, i když má plné srdce hněvu. V postní den by nesnědl ani gram masa, ale vůbec mu nevádí, že kritizuje, pomlouvá, znevažuje své bližní.

Jiní si myslí, že jsou kdovíjak zbožní, když denně odříkají sérii dlouhých modliteb. Přitom však jsou plní hněvu, pýchy a urážlivosti, takže jsou obtížní celému okolí. Mnozí rádi otevírají své peněženky, ale nedovedou otevřít své srdce a smířit se s protivníkem. Jiní rádi odpouštějí křivdy, ale nedovedou platit dluhy. Tito všichni se domnívají, že jsou zbožní. Bohužel, nejsou.

Kazatel

Již jako chlapec rád „kázával“ kamarádům. V Paříži a v Padově nevynechal projev ani jednoho význačného řečníka nebo kazatele.

5. 10. 1604 napsal arcibiskupovi do Bourges: „Filozofové říkají, že forma dává věcem bytí a život. Mluvte o něčem mimořádném; ale mluvte o tom -nudně a výsledek bude stejný, jako kdybyste o tom neřekl nic. A vyslovte jen myšlenku, ale vyjádřete ji dobře a řekl jste mnoho. Čeho se varovat při kázání? Vyhýbejte se dlouhým souvětím, se spoustami vedlejších vět, uváděných spojkami ačkoliv, jelikož, třebaže, jestliže... Myšlenky není zapotřebí provázet rozhazováním rukou ani jinými gesty. Považují to za vážný nedostatek kazatele. Projev musí být sympatický, vtípný, srozumitelný, seriózní, jednoduchý, důrazný, plynulý, občas zpomalený. Jak si máme počínat; abychom to zvládli? Hovořme oduševněně, zbožně, jednoduše a upřímně. Především mluvmě přesvědčivě. Ne pyšným hlasem, ale spíše srdcem než ústy. Nesnažme se chlubit, jak dovedeme sypat latinská, hebrejská a řecká slova nebo novodobé fráze. Raději mám kázání, která oslovují posluchače láskou. Nemám rád horlení a nařizování Kalvínů.“

Sám prohlásil, že pronesl během života přes čtyři tisíce kázání a pokaždé byl připraven. Za každou cenu chtěl zaujmout posluchače. „Nikdy nejsem tak spokojen, jako když vidím cestou na kazatelnu jen několik posluchačů. Třicetiletá zkušenost mi říká, že tehdy se dá vykonat nejvíce dobra. Mám vyzkoušeno, že kázání před malým publikem přináší mnohem více dobra než před velkým. Když se mými slov probudí třeba jen jediný člověk, jsem spokojen.“ Svatého Františka studovali a doporučovali: svatý Vincenc z Pauly, svatý Alfons, Bossuet, Olivier, Don Bosko, Pius XI., Jan XXIII.

Moderní teolog a učitel duchovního života

Do svého deníku si napsal ještě za studentských let citát svatého Augustina: „Amor meus, pondus meum - Mohu být zvážen jen vahou své lásky.“ Měřítkem mé hodnoty je moje láska. 'K citátu si proto připsal: „Hodnotu našich činů určuje láska. Proto chci vše měřit a vážit láskou.“ Morálka a asketika byly obory, v nichž vynikal jako teolog. Celý život rozbíjel rigorismus, úzkoprsost, škarohlídství, přetvářku. Byl učitelem radostné a sympatické svatosti. Byl tak shovívavý, že svou dobrotou pohoršoval kolegy. Jednou mu jeden řekl: „František Saleský přijde jistě do nebe. Ale nevím, nevím, zda se tam dostane ženevský biskup. Obávám se, že jeho mírnost bude hodnocena jako provinění.“

František odpověděl: „Lépe je zodpovídat se z velké mírnosti než z přílišné tvrdosti. Vždyť Bůh je láska. Je původcem milosrdenství. Jeho syn se nazývá beránkem. A doporučuje nám, ať se učíme být mírní a pokorní. Vy byste mi v tom chtěl bránit?“

První křesťané se připravovali na mučednickou smrt. Očekávali ji jako dovršení svého hrdinského života. Když církev dostala svobodu, přišla éra poustevníků, kteří chtěli kompenzovat mučednictví odříkavým životem. Středověk uzavřel svatost do klášterů. Mezi lidmi se ji pokoušel dostat svatý František z Assisi, ale dosud se neobešla bez trestání těla. Svatost všem dostupnou a sympatickou představil teprve František Saleský.

Jestliže svatý Jan říká: „Bůh je láska. Kdo zůstává v lásce, zůstává v Bohu a Bůh zůstává v něm“ (1 Jan 4,16) - pak František z toho vyvozuje: „Jestliže svatost je důvěrné přátelství s Bohem, pak toto důvěrné přátelství roste a stojí pouze na lásce. Přednost tedy nemůže mít trestání těla, nýbrž láska. I kdybych podstoupil mučednickou smrt, neměla by žádný smysl, kdyby nebyla z lásky.“ „Měřítkem svatosti tedy není sebetřýznění, ale láska. Křesťan se posvěcuje natolik, nakolik miluje. Čím více miluje, tím je mu kříž lehčí. Kříž posvěcuje, protože nese ukřikovanou lásku. Kříž, který nesu s Ježíšem, je perutí. Bez Ježíše je pouhým mučidlem. Cesta stoupající od bolesti k lásce je příliš příkrá, kdežto cesta sestupující od lásky k oběti je velice schůdná. **Duše milující Pána bude dříve či později cítit potřebu se obětovat.** Jak se projevuje láska k Bohu? Jestliže náš Otec má na zemi děti, nejlépe mu projeví lásku tím, že se budou mít navzájem rády.“ „Jestliže tvoříme všichni jedno tajemné tělo, pak nejlépe milujeme neviditelnou hlavu uctíváním postojem k viditelným údům. Východiskem svatosti je mít rád bližního jako sebe. Cílem je: Mít rád bližního tak, jako jej měl rád Ježíš.“

Kategorický požadavek svatosti je: „Miluj Pána svého Boha celým svým srdcem, celou svou duší, celou svou myslí... Miluj svého bližního jako sám sebe... Nové přikázání vám dávám, abyste se navzájem milovali, jako jsem miloval já vás.“ Když můj bratr je povinen mne milovat, nemohu mu lépe dokázat lásku než tím, že mu jeho úkol usnadním. Když mne můj bližní musí mít rád, protože na tom závisí jeho posvěcení a spása, pak mu musím jeho hlavní povinnost - mít mne rád - usnadnit. Jak? Budu ke všem dobrý a pozorný. Posvěcuji se natolik, nakolik jsem z lásky k Bohu ke všem milý.“

„Abychom se stali milí, musíme sympaticky, přívětivě a dokonale osvědčovat bezvadné chování. Svatost má tělo a duši. Tělem je bezvadné chování, duší je láska. Definice svatosti je velice jednoduchá. Ušlechtilé chování je láska. A láska je svatost. Bezvadné chování bez lásky vytváří gentlemany. Láska bez sympatického chování vytváří kyselé křesťany. Milé chování proniknuté láskou dává světce. Jiná svatost u křesťana je syrová. Zralá svatost má lidskou chuť, proto je lákavá.“

Paní Brulartové píše: „Velice dbejte, ať nepůsobíte manželovi a ostatním členům rodiny nesnáze přílišným prodléváním v kostele nebo tím, že byste zanedbávala domácnost... Vy nejen že musíte být zbožná a musíte mít zbožnost ráda, ale musíte ji udělat každému milou. A představíte ji milou, jestliže ji učiníte užitečnou a příjemnou. Nemocní budou mít vaši zbožnost rádi, když je budete přívětivě těšit. Vaše, rodina ji bude mít ráda, když pozná, že více usilujete o jejich blaho. Váš manžel ji bude mít rád, jestliže uvidí, že jste k němu vlídnější tím více, čím více roste vaše zbožnost. Zkrátka: Učiňme vše; aby naše zbožnost byla co nejsympatičtější.“

Jiné dámě píše: „Paní, pamatujte, že jste Ježíšovou představitelkou, že jste zvěstovatelkou radostné noviny, že tedy musíte být sympatická. Svou přitažlivostí musíte probouzet sympatie k Ježíši. Pamatujte, že zvěst se zabarvuje laděním zvěstovatele. Svému manželovi, svým dětem a přátelům vaší rodiny musíte zvěstovat evangelium každý den jako radostnou zvěst. Proto musíte být každý den žádoucí a sympatická. Jako slečna jste se snažila být půvabná a strhující, abyste upoutala onoho jinocha, který je dnes vaším manželem. Jako manželka musíte zůstat stejně sympatická a milá, abyste mu usnadnila úkoly manžela a otce. Nezapomínejte, že nejmucivější a nejzáslužnější kající pás budete nosit tehdy, jestliže on se bude moci stále usmívat.“

Mladému muži představuje svatost 'následovně: „Rozviň z lásky k Ježíši všechny vlohy, kterými tě Pán štědře obdaroval. Pěstuj své, tělo tělocvikem a vítěj i šerm; aby tvé tělo bylo silné, urostlé a hlavně poslušné ducha. Obohacuj svou mysl věděním, naplňuj své srdce moudrostí, aby město, v němž žiješ, bylo obyvatelnější a tvá společnost vítanější... A ke svému humanismu přidej rozměr nadpřirozený. Říká se: Člověk je mírou všeho. Ještě více je pravda, že mírou člověka je Bůh, který je v nebi, mezi hvězdami i ve vaší duši s vašimi myšlenkami a city.“

„Nechtějte být tím, kým nejste. Ale chtějte být opravdově tím, kým jste. Především musíme mít trpělivost se sebou samými, protože sami sobě býváme obtížnějšími, než jsou nám druzí... Malomyslnost je nejzbabělejší ze všech pokušení. Mějte trpělivost se všemi, nejvíce se sebou.“

Na dotaz, zda je lépe vést život činný nebo rozjímavý v ústraní, odpověděl: „Dotyčnému jsem napsal, aby vedl život dobrý a zbožný.“ „Nadevše miluji tři nepatrné ctnosti: mírnost srdce, chudobu ducha a prostotu života.“

„Vše dělej s milou prostotou jako malé děti. Jednou rukou se drží otce a druhou trhají květiny a jahody. Podobně i ty, když obstaráváš své potřeby. Jednou rukou je sháněj a druhou se drž nebeského Otce. Stále se na něj dívej, abys poznal, jestli je spokojený s tvým počínáním. Nikdy se nepouštěj Boží ruky a nedomnívej se, že bez Boha více nashromáždíš. Bez něj neuděláš vpřed ani krok.“ , Kdosi se ho zeptal: „Co byste si více přál: Chtěl byste raději zemřít v plné síle a zdraví nebo až budete vyčerpán stářím a nemocí?“ „Nepřeji si jedno ani druhé: Je mi to jedno. Chci jen to, co chce Bůh. Nechci mu určovat způsob, jak mu mám sloužit. Když dá zdraví, budu sloužit prací. Když pošle nemoc, budu mu sloužit utrpením. Na něm záleží, co pošle.“

Rozhovory se sestrami

František byl také ve velmi živém kontaktu s lidmi zasvěcenými v řeholních společenstvích. Viděl tam často mnoho tvrdého umrtvování a málo lásky. Přicházely za ním na radu mnohé dívky, které lákal Ježíšův příklad a chtěly mu zasvětit život podle evangelních rad. Kam měly jít? Měl je poslat do studených kajících komunit? Založil nové společenství. Představoval si jej následovně: „Milé dcery, nemáte silné tělo, abyste mohly být služebnicemi chudých a nemocných. Ani nejste schopny žít jako kajícnice. Ale máte velice citlivé srdce. Jste tedy schopné chápat srdce Ježíšovo. A víte, co po vás Ježíš chce? .Aby byla ve vašem společenství láska. Láska veliká a silná. Vy musíte být jako první křesťané jedno srdce a jedna duše. Milujte se Ježíšovou láskou a svou lásku projevujte co největší ohleduplností. Vaše jednání, vaše rozhovory, váš životní styl mají dokonalý vzor v neobvyklém soužití, ve kterém žily dvě přítelkyně, vyvolené nebeským Otcem. Obě ženy dobře znáte. Změnily běh dějin. Jedna byla a zůstala živou Ježíšovou monstrancí. Byla to Panna Maria. Druhá, svatá Alžběta, plná Ducha svatého, prohlašovala a uznávala Boží matku za blaženou. Soužití těchto dvou žen bylo utkáno z maličkostí a z nesmírné lásky. Měly se rády, respektovaly se, předstihovaly se,

sloužily si, nesly mezi sebou Ježíše a nechávaly se vést Duchem svatým. Tento duch nadpřirozeného dokonalého soužití se jmenuje Navštívení. Vy se budete proto snažit o podobné vztahy čtyřicet hodin denně. Budete se jmenovat Řád Navštívení.“ Hlavním motivem, na němž vše staví, je zásada: „Nic nevyžadovat, nic neodmítat.“ Jeho rod měl v erbu heslo: Nec plus nec minus - Ani mnoho, ani málo. Heslo vnitřní rovnováhy. Když v jednom klášteře jeho diecéze chtěli zintenzívnit kajícnost a chtěli chodit bosí, poradil jim, když jej požádali o souhlas: „Nohy ponechte obuté, ale srdce mějte bosá. Je zapotřebí přetvářet smýšlení, ne obouvání.“ „Jednoduše chci stále pokračovat v cestě bez zvláštních přání. Raději bych nosil malý slaměný kříž určený mě bez volby, než jít do lesa a zhotovit si tam s velkou námahou kříž podle svých představ. Věřím, že bych byl příjemnější Bohu se svým slaměným křížem než s tím, který by stál velkou námahou a mnoho potu. Sebeláska si velice zakládá na vlastních nápadech a nerada se dá vést a prostě řídit. Má velké zadostiučinění, když nese těžký kříž.“

„Křesťanská láska k sobě vyžaduje, abychom nepodnikali nic, čím by se podrývalo zdraví. Jako by bylo zženštilou změkčilostí a pošetilostí starat se o zdraví příliš, tak by bylo nelidskostí a vyzývavou pýchou nešetřit si zdraví a pohrdat jím. Jako duch ztratí nadvládu nad tělem, jestliže se neumrtvuje, tak i tělo se stane neschopným příbytkem ducha, jestliže ho trýzníme. Se svatou vůlí Boží se shodujeme tehdy, když zacházíme s tělem trpělivě a laskavě jako s nemocným.“

Z jeho korespondence

Svatý František Saleský vedl duchovně mnoho lidí skrze korespondenci. Zachovalo se kolem dvou tisíc dopisů, ale předpokládá se, že jich napsal během života desetkrát více. Otiskujeme část korespondence adresované jedné, dámě z vysoké společnosti. Byla manželkou prezidenta parlamentu z Borgogne.

Paní Brulartová,

nemohu Vám napsat všechno, co jsem slíbil, protože . mi to nedovoluje čas. Pokaždé se Vám zmíním o něčem. Neztratím tak čas a Vy budete mít prostor meditovat moje rady. Máte velikou touhu po křesťanské dokonalosti. Je to nejvelkodušnější přání, jaké lze mít. Živte ho. Vy, paní, která jste vdaná, musíte usilovat o spojení s Bohem a bližními podle Vaší situace. Základní prostředky pro sjednocení s Bohem jsou svátosti a modlitba. Pokuste se každý měsíc přijímat. Ale můžete chodit i častěji, podle pokroku, který jste udělala ve službě Bohu, a podle mínění Vašeho duchovního Otce.

Rovněž Vám doporučuji, abyste častěji přistupovala ke svátosti smíření, zvláště když upadnete do nedokonalostí, kterými je zneklidněno Vaše svědomí. Na začátku duchovního života se to stává. Ale kdybyste neměla možnost přistoupit ke svátosti smíření, .pak dostačí kajícnost a lítost. Co nejčastěji musíte usilovat o modlitbu, zvláště o rozjímavou. Domnívám se, že pro ni máte předpoklady. Každé ráno jí věnujte hodinku. Rovněž když vycházíte z domu nebo večer před večeří. Nepokoušejte se o ni po obědě nebo po večeři, protože by to škodilo Vašemu zdraví. Aby se Vám rozjímání vydařilo, musíte znát předem předmět, o němž chcete rozjímat. Během dne, ať jste kdekoliv, často se modlete střelné modlitby. Přeji si, aby Bůh byl ve Vašem srdci a Vaše srdce aby bylo v Bohu.

Čtete knihy od Grenady. Nikdo neumí lépe uvést do rozjímání jako on. Přál bych si, abyste každý den vyhradila aspoň půl hodiny nebo celou hodinu četbě nějaké duchovní knihy. Nahradíte tím kázání. Toto jsou základní prostředky pro sjednocení s Bohem. Prostředků` pro vycházení s bližními je mnoho. Zmíním se jen o několika. Je zapotřebí vidět v bližním Boha. Bůh chce, abychom milovali bližní. Svatý Pavel žádá, abychom poslouchali „své pozemské pány s uctívou pokorou a z upřímného přesvědčení jako Krista. Nejen naoko, abyste se zalíbili lidem, ale jako služebníci Kristovi, kteří rádi plní Boží vůli a lidem slouží ochotně, jakoby sloužili Pánu“ . (Ef 6,5-6) Za každou cenu je třeba usilovat o lásku ke všem lidem. Když budeme zpočátku pociťovat odpor, vytrvejme; protože opakování nám pomůže zbavit se odporu. Je dobře se na tento

úmysl i modlit, a to nejen o lásku k Bohu, ale také o lásku ke všem lidem, zvláště k těm, k nimž nás to zrovna netáhne.

Ale dejte pozor, abyste nezpůsobila nepříjemnosti manželovi, rodině a Vaším příbuzným příliš dlouhými návštěvami kostela, příliš dlouhým prodléváním o samotě, zanedbáváním domu, což se někdy stává. Druhým nesmíte dát příležitost kritizovat Vaše počínání.

Láska musí kralovat ve všem. Musí Vám pomáhat číst přání bližních, pokud se nezprotiví Boží vůli. Nesmíte být jen zbožná a milovat zbožnost, ale musíte ji učinit všem sympatickou. Učiníte ji sympatickou tehdy, jestliže ji učiníte užitečnou a příjemnou. Nemocní budou milovat Vaši zbožnost, když jim bude usnadňovat jejich situaci. Vaše rodina ji bude milovat, jestliže bude vidět, že sleduje její dobro. Váš manžel ji bude milovat, když se přesvědčí, že s růstem Vaší zbožnosti se stává Vaše láska zároveň srdečnější a něžnější. Vaši příbuzní a přátelé se musí přesvědčovat o vzrůstající upřímnosti a vlídnosti. Zkrátka musíme udělat vše pro to, aby Vaše zbožnost byla všem co nejsympatičtější. - květen roku 1604

Paní Brulartová,

Kromě obecných přikázání každý musí přísně zachovávat zvláštní povinnosti svého povolání. Kdo je nezachovává, ten i kdyby křísil mrtvé, žije ve hříchu a kdyby zemřel, zatratí se. Kupříkladu biskupové jsou povinni se starat o své stádo, jsou povinni ho vyučovat, napravovat a posilovat ho. Kdybych to nedělal, i kdybych zůstal na modlitbách celý týden a postil se celý život, zatratil bych se. Člověk v manželství, i kdyby dělal zázraky, ale vzdal se manželských povinností vůči druhé straně a nestaral se o děti, byl by horší než nevěřící, říká svatý Pavel. (1 Tim 5, 8)

Bůh mi přikázal sloužit duším a já chci vést kontemplativní život. Život kontemplativní je určitě sám v sobě dobrý, ale ne tehdy, jestliže poškozuje poslušnost. Nemáme volit podle vlastní vůle, ale máme poznávat, co si přeje Bůh. Jestliže si Bůh přeje, abych mu sloužil tímto způsobem, nesmím chtít mu sloužit jiným způsobem.

Zjišťujeme; že neexistuje životní stav, který by neměl své těžkosti, hořkosti a protivenství. Často bychom raději konali to, co konají druzí. Kdo je biskup, raději by byl někým jiným. Kdo je ženatý, raději by chtěl být svobodný. Kdo je svobodný, chtěl by být ženatý. Nemocní, kteří jsou upoutáni na lůžko, nesnášejí ležení. Vinna tím není postel, ale nemoc, která pacienta sužuje.

K zbožnosti nestačí pouhé plnění Boží vůle. Je třeba všechno konat s radostí. Kdybych nebyl biskupem a kdybych věděl, co to znamená být jím, nechtěl bych jím být. Ale od okamžiku, kdy jsem se jím stal, mám povinnost dělat vše, co vyžaduje toto povolání. A nejen to dělat, ale konat to vše rád a ochotně. Svatý Pavel říká: „Každý z vás zůstaň před Bohem ve svém povolání.“ (1Kor 7, 24) Nejsme nuceni nést kříže druhých. Stačí, když ponese jenom svůj.

Během dne prostě často Boha o lásku k Vašemu povolání a opakujte si se svatým Pavlem: „Pane, co chceš, abych dělal?“ (Sk 9,6) Chceš, abych ti sloužila nejpokornějšími službami v domě? Budu šťastna, že ti mohu takto sloužit. Pane chceš, abych udělala toto nebo ono? Ráda to udělám.“ Když se takhle pokouíte, získáte poklady, jejichž hodnotu nedokážete docenit. Pamatujte, co jsem Vám tolikrát doporučoval: Dělejte čest zbožnosti, učinite ji sympatickou všem, s nimiž, se denně stýkáte, především Vaším nejbližším. Počínajte si tak, aby o ni mluvili vždy dobře. Jste šťastná, že máte manžela, který dovede mít pochopení pro tyto skutečnosti. Děkujte za něj Bohu. Když Vás potká nějaká těžkost, odevzdejte se Pánu a myslte na to, že on obrátí všechno ve prospěch u těch, kteří se rozhodli stát se dobrými.

16. října 1604

Paní Brulartová,

děkuji Bohu z celého srdce, protože vidím s jakou odvahou překonáváte těžkosti, které Vám brání být opravdově zbožnou ve Vašem povolání. Pokračujte a Bůh Vám bude stále více žehnat. Za jedinou hodinu

zbožnosti takto prožitou získáte více požehnání než během sta dnů zbožnosti výstřední, trdnomyslné a konané podle Vašeho úsudku. Přiznáváte, že jste během prázdnin nekonala všechna duchovní cvičení. Nuže, je zapotřebí nového nadšení, začít s větší věrností. Bůh je nám přece nablízku stejně ve městě jako na venkově. 20. listopadu 1604, Bůh má raději poslušnost než mučednictví. Dá Vám dostatek světla kráčet po cestě, kde Vás chce mít. Na Vás je, abyste byla dostatečně odvážná. Utěšuje mne, když vím, jak uctivě sloužíte Bohu. Také mne těší, že působíte celému domu radost a že jste stále veselá. Bůh je přece Bohem radosti. Pokračujte, vytrvejte, protože pro ty, kteří vytrvají; je připravena koruna. Moje drahá sestro, tento život je krátký, ale odměna za vykonané dobro bude věčná. Konejte dobro. Chtějme jen to, co chce Bůh. Boží vůle kéž je hvězdou, ke které se upínají naše oči. Neomylně nás dovede do přístavu. Prosím Pána, aby žil a kraloval ve Vás a Vy v něm. - 4. února 1605

Paní Brulartová,

vidím, že vroucně toužíte po dokonalosti. Chválím Vaše nadšení. Říkáte, že máte bezpočet nedokonalostí. Sestro, je to pravda, jenže Vy se snažíte je odstranit. Dokud jsme zde zavřeni ve smrtelném těle, budeme se stále dopouštět nějakých chyb. Je třeba mít trpělivost se všemi, ale nejvíce se sebou samými, protože sobě dokážeme být více obtížnými než druhým. Stěžujete si ku příkladu, že i když máte v ruce knihu meditací, není Vám k ničemu. Meditujte tedy bez knihy. Když jsem Vám doporučoval, abyste nerozjímala déle než půl hodiny, bylo to proto, abych příliš neunavoval Vaši představitost. Nyní si můžete dovolit medítovat již celou hodinu. V den, kdy přistupujeme ke svatému přijímání, není nic špatného pracovat a obírat se nejrůznějšími starostmi. Bylo by špatné, kdybyste nic nedělala. V prvotní církvi se přijímalo každý den. Domníváte se, že pak po celý den stáli se založenýma rukama? Svatý Pavel slavil mši svatou každý den a vydělával si na živobytí prací svých rukou. (Sk 20,34, 1 Sol 2,9) V den svatého přijímání si musíme dát pozor na dvě skutečnosti: na hřích a na vyhledávání požitků. Požitky, které jsou nezbytné, nebo které užíváme s mírou, nejsou nikdy zakázané. Ku příkladu bych se nechtěl vzdát účasti na oslavě, jestliže bych byl na ni pozván. Ale také bych ji nevyhledával.

Milá paní, dokonalost nespočívá v tom, že přehlízíme svět. Jen ho nepřeceňujeme. První křesťané byli tělem ve světě, ale nebyli v něm svým srdcem. Přesto byli dokonalí. Našimi ctnostmi se musí stát ryzost a prostota. Jestliže svět námi opovrhne, těšme se z toho. Jestliže nás ctí, neberme to příliš vážně. Jeho úsudky a pocty jsou prázdné. Nestarejte se příliš o to, co říká svět. Netrapte se příliš jeho úsudky. Budle lhostejná k jeho chválám i k jeho pohrdáním. Ať si svět o Vás říká, co chce. Netrapte se kvůli tomu. Nechejte ho říkat o Vás, co chce, ať je to dobré nebo špatné. Byl bych rád, abyste měla stále jedno oko upřeno na Pána a druhým abyste sledovala vše, co děláte, ať si svět o Vašem počínání myslí cokoliv. Nesmíme však dát světu záminku, aby se pohoršoval nad našimi přestupky.

rok 1606

Mentalita světa se vždy dere do našich myšlenek. V domě prince není totéž být posledním pomocníkem v kuchyni anebo správcem domu. Ale v Božím domě bývají často nejváženějšími ti, kteří vykonávají nejmenší služby. I když se zašpiní, dělají to pro Boží lásku. Hodnotu naší činnosti dává on, ne to, co je vidět navenek. Často se stydím, když se zamýšlím nad těmito skutečnostmi, protože patřím do vznešeného stavu.

Co se týká almužny, musíte vědět, zda Váš manžel schvaluje to, co děláte, vzhledem k Vaším možnostem. Jestliže to schvaluje, nejenže si tak můžete počínat, ale jste povinna si tak počínat. Pokud jde o to kolik, to můžete nejlépe posoudit sama. Zvažte Vaše možnosti i nouzi chudých. V dobách hladu je třeba být štedřejší, v dobách prosperity je vhodnější šetřit. Napsat si vyznání hříchů je samo o sobě nepotřebné. Mnozí to neschvalují. Vy toho nemáte zapotřebí, protože si pamatují, že jste udělala generální zpověď, aniž byste ji měla napsanou. Roční zpověď je užitečná, protože nám poskytuje příležitost zjistit, nakolik jsme se zlepšili nebo zhoršili. Nevyžaduje se podrobné zpytování svědomí, nýbrž jen povšechné. Jestliže Vám to nepůsobí příliš velké potíže, radím Vám to. V opačném případě Vám to, neukládám. Považuji za velký projev přízně Vaši nabídku, aby k Vám přišla moje sestra. Ale má matka se domnívá, že pro savojské dívky je vhodnější

venkovské prostředí. Proto se rozhodla obtěžovat paní de Chantal a ne Vás. Velice si Vás obou vážím. Těší mne, že Váš manžel je spokojen s Vaší vlídností a laskavostí. Jde o ctnosti, kterými se mají vyznačovat vdané ženy. Svatý Pavel je na křesťanech v manželství požaduje. (Tit 2,3-5) Pro sebe nevyžadují žádné zvláštní pozornosti. Natolik mne již znáte. Středem našich srdcí ať je Pán.

Paní Brulartová,

nikdy se nezneklidňujte. Služte Pánu se statečnou vlídností a úslužností. Je to správná metoda. Nechtějte dělat všechno, ale pouze něco. I tak uděláte mnoho. Uskutečňujte umrtvování, které považujete za nejlehčí. Pak myslíte na další. Polibte kříže, které Vám posílá Ježíš a nezneklidňujte se tím, že nejsou ze vzácného a vonného dřeva. Ty z hrubého dřeva jsou pravdivější, ale nedoceňované. Ježíš se přece modlil: „Můj otče, ať se stane ne jak já chci, ale jak chceš ty.“ (Mt 26,39) Marie Magdalena hledala Učitele. Netušila, že stojí před ním a že s ním hovoří. Neviděla ho v podobě, v jaké si ho přála vidět. Proto ho nepoznávala a hledala ho jinde. Přála si vidět jej oslaveného, a ne v oděvu zahradníka. Ale když ji oslovil, ihned ho poznala: (Jan 20,14-16)

Moje dcero, to, co potkáváte v malých umrtvováních každý den, to je Ježíš oblečený za zahradníka. Vy si však přejete, aby se Vám představil v krásnějších umrtvováních. Ale nejkrásnější nejsou nejlepší. Necítíte, že Váš volá jménem? Dříve, než ho uvidíte v jeho slávě, chce zasadit do Vaší zahrady malé květiny. Ale ty se mu právě líbí nejvíce. Proto je oblečený v zahradníka.

20.7.1607

Paní Brulartová,

pamatuji si, že jste mi kdysi řekla, že jste přetížena starostmi. Odpověděl jsem Vám, že starosti jsou dobrou příležitostí k získání solidních ctností. Množství starostí je nepřetržitě mučednictví. Jako pro toho, kdo cestuje během léta, jsou mouchy obtížnější než samotná cesta. Stejně různost a množství starostí je namáhavější než samotné starosti. Bůh Vám určitě dá dostatek trpělivosti, jestliže ho budete o ni prosit a jestliže se v ní budete poctivě cvičit. Disponujte se k ní rozjímáním, zvláště tehdy, když se Vám jí nebude dostávat.

Nepromarněte žádné příležitosti ve cvičení se vlídností ke všem. Nevěřte, že si ji osvojíte jen vlastním úsilím. Stane se tak jen s pomocí Boží. S jeho pomocí se Vám podaří udělat vždy to, co bude pro Vás lepší. Neusilujte o nic za každou cenu, protože křečovitě úsilí škodí srdci, škodí práci, není to vlastně úsilí, ale neklid a nepokoj. Bože, brzy budeme na věčnosti. Tehdy uvidíme, jak malou, cenu mají starosti tohoto světa. Dnes míváme pocit, že jsou velice důležité. Když jsme byli malí, pečlivě jsme lepili blátem kamínky a kousky dřeva a pokoušeli se stavět domečky. Když nám je někdo zničil, plakali jsme a byli nešťastní. Nyní víme, že to byly maličkosti. Jednou, až budeme v nebi, se nám budou zdát nynější starosti stejně titěrnými. Neodsuzuji péči o malé věci. Bůh nám je svěřil, proto jich užívejme. Odsuzuji pouze přehnanou péči o ně. Pokračujme tedy v našich dětských hrách, vždyť jsme opravdu děti, ale nelpěme na nich. A když nám někdo zničí naše malé stavbičky, netrapme se tím, vždyť v domě našeho nebeského Otce nám stejně nebudou k ničemu. Dále se zabývejte Vašimi starostmi, jen pamatujte, že to nejsou nejdůležitější záležitosti k naší spáse.

Mějte trpělivost se všemi, zvláště sama se sebou. Nezneklidňujte se maličkostmi a stále znovu s odvahou povstávejte a jděte vpřed. Jsem spokojen, když vidím, jak začínáte každý den. Není lepšího prostředku pro dosažení dokonalosti, než každý den začínat znovu od začátku a být přesvědčení, že jsme nikdy neudělali dost. květen 1608

Žáci učitele lásky

Stvořitel netvoří žádné kopie, ale samé originály. I hvězdy na obloze se liší jedna od druhé velikostí a jasně. Svati měli své následovatele, své žáky. Nejvíce se přiblížili spiritualitě svatého Františka tři velikáni. Byl to svatý Vincenc z Pauly, svatý Jan Bosko a papež Jan XXIII. Osobně se s Františkem znal jen Vincenc. Pavel

VI. prohlásil: „Svatý František Saleský povzbudil účinně svátého Vincence z Pauly založit kongregaci misijních kněží lazaristů a kongregaci dcer křesťanské lásky, kterým se dnes běžně říká vincentky.“

Před rokem 1619 míval Vincenc často špatnou náladu ze situací, v nichž se tehdy nalézal. Silně na něj zapůsobilo laskavé počínání Františka Saleského. Dokonce o něm prohlašoval, že se v jeho počínání zrcadlí sama dobrota Boží. Nadchnut se příkladem svého přítele. Především mu byla sympatická Františkova dobrota, přívětivost, laskavost a ochota každému pomáhat. Rozhodl se, že si bude počínat podobně jako on. Pokoušel se zbavit své náladovosti a vroucně prosil Pána o milou a laskavou povahu. Nakonec se mu to podařilo. Takže později srovnávali jeho dobrotu a laskavost se svatým Františkem Saleským.

Světec chudých a opuštěných shrnul spiritualitu svého učitele do hesla, které si často opakoval: „Milujme Boha, ale na účet svých vlastních ramen.“ V místnosti, ve které konával každou středu známé konference pro kněze, měl na přední stěně obraz Františka Saleského. Během rozhovorů se často na něj díval, jako by u něj hledal vhodné myšlenky pro své posluchače. Dalším Františkovým vynikajícím žákem byl svatý Jan Bosko. Když měl devět let, měl velmi živý sen. Ocitl se mezi spoustou hochů, kteří se mezi sebou rvali a proklínali. Jeník se snažil zabránit jejich špatnému počínání tím, že se s nimi začal přát. Tehdy k němu přistoupil Pán Ježíš a řekl mu: „Tyto chlapce si musíš získat za přátele vlídností a láskou.“

Pokoušel se o apoštolát mezi hochy naznačeným způsobem od chlapeckých let. Během studií v semináři se seznámil se spisy svátého Františka Saleského. V ženevském biskupovi objevil svůj ideál. Světec dobroty a laskavosti mu učaroval na celý život. Nikdy nepřestal usilovat o stejnou spiritualitu. Když se stal knězem, dal si za předsevzetí pro další život: „Láska a dobrota svátého Františka Saleského kéž mě provází celý život!“

Prvou oratoř svěřil jeho ochraně a nazval ji oratoř svátého Františka Saleského. Kongregaci, kterou založil, nazval Společnost svátého Františka Saleského. Jeho duchovní synové se nazývají salesiáni. Jejich rozeznávacím znamením má být dobrota a laskavost. Jedním z Don Boskových hesel bylo: „Každý člověk je můj bratr.“ Jádrem salesiánské spirituality je láska, projevující se ušlechtilým a sympatickým chováním. Don Bosko se podobá géniovi, který dokonale asimiloval jistý styl. Nebyl kritikem, který si kazí zrak studiem zažloutlých papírů, na nichž leží prach století. Za základ své spirituality přejal zlaté pravidlo ženevského biskupa: „Pro vzrůst naší dokonalosti, která spočívá ve sjednocení naší vůle s Boží dobrotou, je zapotřebí více konat než vědět.“

Historik salesiánské kongregace, don Lemoyne, nás ujišťuje, že Don Bosko „důkladně znal život a spisy obdivuhodného velko -pastýře. Ve svých rozhovorech s mládeží často připomínal nějakou jeho zásadu nebo epizodu z jeho života.“

Don Bonetti, jeden z prvních salesiánů, napsal: „Don Bosko nám často vyprávěl o mládí svátého Františka

Saleského. Říkal, že milou a vlídnou povahu nedostal do své povahy jako nezasloužený dar, ale musel o ni zápasit s velkými oběťmi. My jsme při tom mysleli na Dona Boska, který byl živou reprodukcí svátého Františka Saleského.“

Od něho převzal heslo: „Da mihi animas cetera tolle - dej mi duše, ostatní si ponechej.“ Říkával: „Pánu Bohu se nelíbí skutky vykonané pod tlakem násilí. On je Bůh lásky a přeje si, aby se všechno konalo z lásky. Lidé se dají získat spíše láskou než hrozbami. Laskavé způsoby jsou účinnější než přísnost a tvrdost.“ Svatý František Saleský napsal: „Voják neochotně přijímá a plní rozkaz, jestliže nemá rád svého velitele. Čím více budeme milovat zákonodárce, tím věrněji budeme zachovávat zákon.“ Don Bosko si přisvojuje zásadu svátého Františka Saleského a ve svém výchovném systému ji vyjadřuje slovy: „Výchova je záležitostí srdce.“

Blahoslavený Filip Rinaldi prohlásil: „Svatý František je jedinečným vychovatelem k dokonalosti. Jeho spisy jsou proniknuty pedagogikou, kterou po dvou stoletích náš zakladatel šťastně nejen formuloval písemně, ale

zosobnil ji skrze svou společnost, kterou založil pro záchranu mládeže a kterou nazval „salesiánská“ právě proto, aby připomínala všem budoucím synům zdroj, z něhož mají čerpat, aby se společnost udržela svěží.“

Don Bosko pověřil jednoho ze svých prvých salesiánů, dona Julia Barberise, napsáním životopisu svatého Františka Saleského. Autor v úvodu napsal: „Drahý otče, když píš o svatém Františku Saleském, tak se mi zdá, že píš o tobě. Kdykoliv píš zase o tobě, mám pocit, že píš o svatém Františkovi Saleském.“ Don Bosko říkal: „Dobře víte, že vás mám rád. Když se dopustíte maličností, rád je přehlížím. Když se dopustíte vážnějších přestupků, velkodušně je odpouštím.“

Třetím žákem ženevského světce byl papež Jan XXIII. Jmenoval se Angelo Roncalli. Když byl klerikem, zapsal si roku 1903 na svátek svatého Františka Saleského do svého Deníku duše: „Dnes byl sváteční den. Prožil jsem ho ve společenství se svatým Františkem Saleským, který je mým nejoblíbenějším světcem. Pán Ježíš mi říká, že můj život má být věrným obrazem tohoto světce. Mám následovat především jeho vroucí lásku k Pánu Ježíši a k jeho církvi, být duchovně vyrovnaný a laskavě přívětivý ke svým bližním. To je všechno!“

Františkova spiritualita se zosobnila v papeži Janovi a otcovsky se usmívala na miliony lidí, léčila **jejich duchovní rány a rozdávala jim naději** v co největší míře. Klerik Roncalli si dal předsevzetí již v roce 1895, že bude „následovat tohoto velkého světce v jemnosti, veselosti, v přívětivosti a v dobré náladě, spojené vždy s patřičnou vážností a skromností.“ „Můj temperament a výchova, kterou jsem dostal, mi usnadňuje laskavost vůči každému, též shovívavost, zdvořilost a trpělivost. Svatý František Saleský je můj velký učitel. Kéž bych se mu ve všem podobal! Jsem ochoten snášet posměch i pohrdání, jen když zůstanu tichý a pokorný srdcem. Jiným ponechávám chytráctví a takzvanou diplomatickou obratnost. Uspokojím se s dobráctvím a s jednoduchostí v citech, slovech a vztazích k druhým.“ „Ať se děje cokoliv, ať prší nebo svítí slunce; ať je zima nebo vedro, ať představení rozhodnou to či ono, já si zachovám stejnou náladu. Nebudu si stěžovat ani vzdorovat, ani soukromě ani veřejně. Moje rty musí být vždy pohotové se spokojeně, přívětivě a srdečně usmívat.“ Na konci jeho života mu vyčítala jedna velmi vlivná, ale přísná osobnost, přílišný optimismus; protože by podle jeho mínění mohl velice uškodit nejen církvi, ale celému světu. Papež poděkoval za upozornění a potom řekl: „Také pozoruji, že se světové události nevytvářejí tak, jak by měly. Ale opírám se o tři jistoty.

Prvou jistotou je skutečnost, že máme jednoho Otce, který nad námi bdí a vede náš. Druhou jistotou je, že Ježíš nás vykoupil svou krví a nevzdálil se od nás. A za třetí si uvědomuji, že jsem otcem celého lidstva. Kdyby otec v rodině malomyslněl, co by si počaly děti?“

Z Františkovy moudrosti

Silná duše může najít prameny horoucí zbožnosti i v hořkých vodách světa. Velké ohně větrem sílí, kdežto malé ohně v témž větru hasnou. Velmi často sníme o tom, jak se stát anděly, ale unavuje nás být dobrými muži a dobrými ženami.

Pokora mění olovo našich pádů v ryzí zlato. Bůh může vždycky proměnit hříšnou Magdalenu v nej-ušlechtilejší pannu. Hodinu úspěchu zná Bůh. Pokroky v ctnosti jsou nepozorovatelné jako přibývání ranního světla. Každé ráno bud' me radostní, že máme před sebou ještě jeden den pro milování Boha.

Musíme mít strpení se všemi, ale především sami se sebou. Své trampoty máš z toho, že máš více strachu před nectnostmi než lásky ke ctnostem. Sebeláska umírá teprve pět minut po naší smrti.

Bůh nás miluje silně jako dovede milovat otec. A něžně jako dovede milovat matka. Máme tedy důvěřovat v Boží prozřetelnost, vždyť se nemůžeme odevzdat do lepších rukou. Bůh vyrovnává svůj krok s naším, jako to dělá otec kvůli dětem.

Je třeba plně využít přítomné chvíle. Nezneklidňujme se minulostí. Tu svěřme Božimu milosrdenství. Ani si nedělejme těžkou hlavu se zítřkem. Tažme se: Co je naší povinností v přítomné chvíli? A přítomný okamžik naplníme láskou.

Neprosím o kříže. Přeji si jen být schopen nést ty, které mi pošle Bůh. Přijímejte, co se vám dává, a nežádejte, co se vám dát nechce.

Jestliže Bůh dopustí zármutek, nedorozumění, trampoty, přijímejte je rádi a s klidem. Vzpourey smyslů, hněv, žádostivosti nás provázejí proto, abychom jim odolávali a cvičili se v duchovní statečnosti. Pokora, která nerodí velkorysost, je jistě předstíraná. Pokora nás učí nedůvěřovat sobě.

Pokora je vnitřní vědomí o vlastní nedokonalosti a spravedlivá úcta k bližnímu. Jestliže se přizpůsobujeme druhým, jsme rychleji hotovi, než když vyžadujeme, aby se oni řídili podle nás. Ničím se neznepokojujte!

Náš duchovní život je úměrný naší lásce. Je lepší chybujícího politovat, než mít k němu odpor. Láskaje mezi ctnostmi tím, čím je slunce mezi hvězdami. Dává jim jas a krásu.

Záliba v setkání s některými lidmi a příchylnost k nim nejsou špatné, jestliže za nimi neběhá srdce v jejich nepřítomnosti.

Milovat ze strachu je stejné jako jíst jídlo se žlučí nebo pít nápoj s octem. Ale obávat se z lásky je totéž jako mísit med s cukrem.

Vše, co konáme z lásky, je láska. Komu nestačí ten, který je Všechno, tj. Bůh, tomu nikdy nebude nic stačit. Malá urážka strpěná s velkou láskou má před Bohem větší cenu než mučednictví podstoupené s minimem lásky.

Nevím o žádné jiné dokonalosti než o lásce k Bohu a k bližnímu. Všechno jiné snažení je jen cestou k lásce, ale ne láskou. Dokonalými nás činí jen láska.

Lásce se naučíme milováním, stejně jako se naučíme vědě studiem a řeči mluvením. Většiny chyb se dopouštíme proto, že nemyslíme na Přítomnost Boží. Nezáleží na tom, zda voda teče dřevěnou, železnou nebo olověnou trubkou. Hlavní je, že teče a že dobře zavlažuje zahradu.

Zbrkllost vždycky škodí. Spěchej pomalu. Kdo začíná naráz dvě věci, bude mít stejný úspěch jako ten, kdo navléká naráz nit' do dvou jehel. Zbrkllost nedovoluje vykonat svědomitou práci. Jemný déšť zúrodňuje, bouře pustoší.

Ďáblovi je lhostejné, jestli si z vlastní vůle rozdrásáme třeba celé tělo. Takové přísnosti se nebojí, protože sebevětší přísnost se nevyrovná poslušností vůči představeným.

Dvě vášně mne stály mnoho přemáhání: nezřízená láska a hněv. **Lidé se musí navzájem snášet.** Nejsilnější je ten, kdo dovede nejlépe snášet chyby druhých. Dokonalost se měří podle toho, jak snášíme nedokonalosti svoje i jiných.

Umět milovat i ty, kteří jsou plni chyb, kteří mají prudkou nebo těžkou povahu, to je velká zkouška lásky. Na světě by ubylo mnoho hříchů, kdyby se podařilo zlikvidovat pomlouvání. Je důležitější usilovat o pokoru, než potírat pýchu.

Lepší jsou malá gesta trpělivosti než energické potírání netrpělivosti. Pravá horlivost je dítětem lásky. Je trpělivá, laskavá nermoutí se, nehádá se, nezná závist, raduje se z pravdy. Falešná horlivost je bouřlivá, zmatená, troufalá, hrdá, hněvivá, nestálá, prudká a přelétavá.

Když se ho kdysi tázal na radu člověk; kterého silně bolela hlava a nemohl proto dobře rozjímat, odpověděl mu:

- Bůh to od vás zřejmě neřádá. Nezáleží na tom, jakým způsobem se setkáváme s Bohem. Hledejme ho a nalezneme ho stejně v utrpení jako v modlitbě.
- **Vědění je pro kněze osmá svátost.**
- Pane, dej mi duše, ostatní si vezmi! Každý je takový, jaká je jeho láska. (Přejímá od svatého Augustína)

JAROSLAV KOPECKÝ SDB

Život a dílo sv. Františka Saleského

Vydalo nakladatelství Portál jako svou 179. publikaci. Praha 1995. Odpovědný redaktor: Vladimír Kopřiva; SDB Grafická úprava a technická redakce: Pavel Bosák Vytiskla tiskárna Adalbert Praha, spol.

s r. o.